

El dret civil de Catalunya

Esther Arroyo Amayuelas

Catedràtica de Dret Civil de la Universitat de Barcelona

RESUM La codificació civil espanyola no va comportar la uniformitat del dret i això, juntament al reconeixement constitucional de la pluralitat legislativa, va afavorir el desenvolupament del dret civil català. És un desenvolupament en forma de compilacions, lleis especials i codis sectorials, que ha vingut condicionat per la interpretació més o menys àmplia de la competència autonòmica per part del Tribunal Constitucional en cada moment. Últimament, s'ha endegat un procés codificador global a Catalunya. El Codi civil proporciona racionalitat i seguretat jurídica, però són també raons polítiques les que aconsellen optar per aquesta tècnica de consolidació del dret. D'altra banda, la capacitat d'adaptació dels codis als canvis contribueix a mantenir la seva vigència i validesa com a instrument de cohesió social.

PARAULES CLAU dret civil català; compilació; codificació; competència civil.

1. Introducció

La Compilació de l'any 1960 ja no existeix des de fa temps i el dret civil català es troba avui, en la seva major part, en un codi civil. A diferència de la compilació, el Codi civil no troba la seva legitimació en la història, ni la *iuris continuatio* és la seva raó d'ésser. Tot el contrari, és la voluntat d'adaptar el dret civil a les necessitats dels ciutadans el que impulsa la seva modernització en un codi, d'acord amb les tendències europees i internacionals més recents. La codificació presenta avantatges tècnics, perquè aporta simplificació i un millor accés a la llei i proporciona un ordre intern que facilita la comprensió. Però en la codificació també hi concorren motivacions polítiques: un codi és molt més important que les lleis especials, aïlladament considerades, i, per tant, té un significat especial com a element d'identificació nacional i instrument de cohesió social. Les pàgines que segueixen expliquen el perquè de la subsistència, desenvolupament i posterior codificació del dret civil de Catalunya i de les seves reformes i perspectives de futur.

2. El dret civil català en el procés codificador espanyol

El procés de codificació espanyol s'inicia amb la Constitució de Cadis (1812) i el Codi civil (CC) espanyol s'aprova l'any 1889, quan era vigent la Constitució de 1876. A diferència del que va succeir a altres països, el CC espanyol no va comportar la desitjada uniformitat del dret civil, ja que va deixar subsistents els drets propis dels territoris que ja posseïen dret civil abans de la codificació (art. 12.2 CC originari; art. 13.2 CC actual). Es va imposar la vigència territorial del CC a tot Espanya a costa de mantenir la seva aplicació supletòria de segon grau als territoris amb dret civil propi —els anomenats “drets forals” o “especials”—, que no van quedar privats del seu sistema de fonts perquè el CC només va derogar el dret vigent amb anterioritat a Castella (art. 1976 CC) i es va declarar supletori dels supletoris propis dels drets vigents a la resta de territoris. Va caldre una llarga evolució històrica fins a aconseguir aquest reconeixement, perquè la idea que animava tot el procés codificador espanyol des del principi era que el Codi civil espanyol s'havia de basar en el dret de l'antic regne de Castella. Per tant, no només es pretenia limitar la codificació a només un dels drets vigents a Espanya sinó que, a més, es volia imposar aquest a tots els territoris, en detriment del dret civil que ja era vigent en els que en tenien un de propi.

2.1. De l'uniformisme al reconeixement provisional de la pluralitat de règims jurídics

Caldrà esperar al Projecte de llei de bases de 7 de gener de 1885 perquè, per primer cop, s'abandoni la idea d'un codi civil unitari. Es manté que el dret codificat ha de ser el castellà, però es respecta la subsistència dels altres drets territorials: el Codi civil, que seria vigent a tota Espanya, passaria a considerar-se supletori dels drets supletoris a cada territori amb dret civil propi. Si es té en compte que, a Catalunya, els supletoris del dret civil català eren el dret canònic i romà (3a CYADC I, 30,1), es comprendrà fàcilment la reduïda aptitud potencial del Codi civil espanyol per ser aplicat en aquest territori. La Llei de bases es va aprovar definitivament l'11 de maig de 1888 i amb ella la plasmació legislativa concreta de la subsistència dels drets territorials al marge del Codi civil (art. 5). La variació més significativa respecte de l'anterior Projecte de llei de bases de 1885 era que ara el títol

preliminar i les normes sobre el matrimoni tindrien valor obligatori per a totes les províncies del Regne.

La subsistència de l'especialitat foral es concebia només provisionalment, en espera de la redacció completa d'un codi únic per a tota la nació. Mentre aquesta no es produís, els drets forals o propis —*rectius*: només determinades institucions forals o especials— s'havien d'articular mitjançant apèndixs al Codi civil (art. 6). La idea de l'apèndix suposa conservar l'"especialitat foral", cosa que significa que els drets territorials deixaven de ser un "sistema jurídic", dotats del seu propi sistema de fonts i de principis generals, per convertir-se en institucions soltes recollides en un apèndix. De fet, només se'n va fer un, d'apèndix: el d'Aragó, l'any 1925.

2.2. L'articulació dels drets propis: entre apèndixs, codis i compilacions

Mentre Aragó aprovava el seu apèndix de Dret civil l'any 1925, a Catalunya només van arribar a tenir caràcter oficial uns apèndixs que no passarien de ser simples projectes (1930 i 1931). Ara bé, una vegada proclamada la II República, el 14 d'abril de 1931, i aprovada la Constitució espanyola (CE), el 9 de desembre del mateix any, l'estructura autonòmica del govern català i l'assumpció de competències en l'àmbit civil a l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) de 15 de setembre de 1932 (art. 11) van afavorir el desenvolupament del dret civil català mitjançant la tècnica de l'elaboració de lleis de caràcter sectorial pel Parlament de Catalunya. Aquesta opció política va ser imposada per la majoria parlamentària d'Esquerra Republicana, que va desestimar la proposta de la Lliga Catalana de restablir el Projecte d'apèndix de 1930, i es va considerar una tècnica viable per aconseguir un futur codi civil de dret català.

Entre 1934 i 1937 ja existien alguns esborranys fets per la Comissió Jurídica Assessora del Govern de la Generalitat de Catalunya, fruit de la fusió de nombrosos textos articulats que ja existien. Alguns textos van arribar a ser projectes de llei, per bé que el Parlament no va arribar mai a estudiar-los. Així, relativament a la pàtria potestat, el Projecte de Llei reguladora de l'autoritat paterna (DSPC núm. 198, d'1 de juliol de 1934, 4067); sobre institucions de protecció, el Projecte de llei de tutela i curatela (DSPC núm. 199 annex 2, de 18 de juliol de 1934, 1); quant als censos, el Projecte de llei sobre redimibilitat de

censos (DSPC núm. 251, de 14 de juliol de 1936, 4982). Altres, en canvi, sí que van ser aprovats al Parlament: en matèria de capacitat d'obrar del menor, la Llei de majoria i habilitació d'edat, de 8 de gener de 1934 (BOGC núm. 11, d'11 de gener de 1934, 157), i quant a la de la dona casada, la Llei sobre la capacitat jurídica de la dona i els cònjuges, de 19 de juny de 1934 (BOGC núm. 171, de 20 de juny de 1934, 1801). En l'àmbit successori, destaca la Llei sobre successió intestada, de 7 de juliol de 1936 (BOGC núm. 192, de 10 de juliol de 1936, 306).

La tècnica codificadora mitjançant lleis especials va merèixer les lloances de la doctrina de l'època, però, desgraciadament, la insurrecció militar contra la República i l'esclat de la Guerra Civil va comportar la derogació de l'EAC de 1932 (Llei de 5 d'abril de 1938, derogatòria amb efectes retroactius el 17 de juliol de 1936) i de tota la legislació promulgada en el període republicà i la doctrina del Tribunal de Cassació (Llei de 8 de setembre de 1939, que restablia el dret preexistent en promulgar-se l'EAC).

El tema dels drets forals es tornarà a plantejar en plena època franquista l'any 1946, però de manera molt més mesurada: l'instrument que els haurà de vehicular és la compilació. L'avantatge de les compilacions és que tindrien una autonomia pròpia i no depenent del CC. Però, de fet, la independència no era absoluta perquè les matèries regulades a la compilació es presentaven com a institucions "especials" respecte a les regulades en el CC que, per contraposició, serien les "normals" o generalment vigents al territori espanyol. La tècnica de la compilació és una primera temptativa per fer un CC unitari que inclogui les especialitats forals. El Decret de 23 de maig de 1947 és el decret que obre el camí de les compilacions.

Com s'acaba de dir, igual que els apèndixs, tampoc les compilacions es conceben com a sistemes jurídics complets; els uns i els altres només havien de recollir les institucions de dret civil que es considerés convenient conservar, tot evitant coincidències i repeticions amb el Codi civil (art. 3 del Decret de 23 de maig de 1947). A Catalunya, va haver-hi un avantprojecte de compilació el 1952, però no va tenir caràcter oficial. Sí que va ser oficial l'Avantprojecte de compilació de 1955, conegut com a Projecte de la compilació del dret civil especial de Catalunya, format d'acord amb el que disposa l'art. 6è de la Llei de bases del Codi civil i el Decret de 23 de maig de 1947, per la Comissió de Juristes per a l'estudi i l'ordenació de les institucions de dret foral de Catalunya, nomenada per Ordre del Ministeri de Justícia de 10 de febrer de 1948 (Barcelona, Impremta Altès SL, 1955). Aquesta Ordre

ministerial de 10 de febrer de 1948 obligava a redactar un text articulat que només regulés les institucions genuïnes catalanes que es considerés convenient conservar i, un cop elaborat el text que es coneix com a Projecte de 1955, va ser remès a la Comissió General de Codificació (estatal) per comprovar-ne l'adequació a l'esmentat Decret de 1947. Després d'una doble revisió, primer per la Comissió de Codificació i, després, per les Corts Generals, es va aprovar definitivament la Compilació del Dret Civil Especial de Catalunya, llei estatal sancionada pel cap d'Estat (el dictador Francisco Franco) el 21 de juliol de 1960. La Compilació neix com una col·lecció sistemàtica (i incompleta) del dret civil vigent a Catalunya, tenint en compte el seu arrelament a la comunitat i les exigències de l'evolució jurídica i social. No suposava derogació ni ruptura amb el dret anterior —al contrari, era l'encarnació de la *iuris continuatio*— i no era un codi sinó una simple recopilació d'institucions particulars, pròpies i exclusives del dret civil català. Es presenta com un dret especial, davant del general del CC (preàmbul, 5 i 10) i, com ja s'ha dit, pretén ser un primer pas cap a l'elaboració d'aquest futur codi únic de dret civil espanyol.

2.3. El reconeixement definitiu del pluralisme civil en el CC espanyol (art. 13.2 CC)

Un codi civil espanyol únic per a tota la nació no arribarà a existir mai. El 1974, la reforma del títol preliminar va suprimir definitivament la provisionalitat de la vigència dels drets territorials que consagrava l'art. 12.2 CC originari. El nou art. 13.2 CC consolidarà definitivament la coexistència de règims jurídics diferents al territori nacional, la qual cosa suposa, per tant, el reconeixement absolut de la subsistència dels drets forals. Efectivament, mentre que l'art. 13.1 CC imposava l'aplicació general i directa de les disposicions del títol preliminar del CC, sobre els efectes de les lleis i les regles generals per aplicar-les, i les del títol IV del llibre I, amb l'excepció de les normes d'aquest darrer relatives al règim econòmic matrimonial, a la resta l'art. 13.2 CC declarava el ple respecte als drets civils especials o forals de les províncies o territoris en què aquests estiguessin vigents, de manera que el CC regia només com a dret supletori, en defecte del que ho fos a cadascuna d'aquelles províncies o territoris. El nou art. 13.2 CC s'expressava en termes de "ple respecte", mentre que l'antic art. 12.2 CC només al·ludia al reconeixement provisional ("per ara") d'aquells drets.

3. La competència autonòmica en la Constitució espanyola (art. 149.1.8a CE)

La pluralitat de l'ordenament jurídic civil que l'art. 13.2 CC reconeix en termes de vigència del dret, serà posteriorment assumida per la CE de 1978 en termes de competència. Efectivament, la Constitució de 1978 reconeix autonomia legislativa i permet l'assumpció de competències en matèria civil als territoris que, constituïts en comunitats autònomes, ja tinguessin dret civil abans de la seva aprovació. Així, d'acord amb l'art. 149.1.8a CE, l'Estat té competència exclusiva sobre la legislació civil, però sens perjudici de la conservació, modificació i desenvolupament per les comunitats autònomes dels drets civils, forals o especials, allà on existeixin. En tot cas, són de competència estatal exclusiva les regles relatives a l'aplicació i eficàcia de les regles jurídiques, relacions juridicocivils relatives a les formes de matrimoni, ordenació dels registres o instruments públics, bases de les obligacions contractuals, normes per resoldre els conflictes de lleis i determinació de les fonts del dret, amb respecte, en aquest darrer cas, a les normes de dret foral o especial.

La competència comprèn la possibilitat de conservar, modificar i desenvolupar el dret civil català, excepte en les matèries que la Constitució reserva a l'Estat. En aquest punt, hi ha un cert paral·lelisme entre l'art. 149.1.8a CE i l'art. 13.1 CC. Ara bé, mentre que aquest últim declara aplicables a tota Espanya determinades matèries contingudes en el Codi civil, l'art. 149.1.8a CE no permet legislar a les comunitats autònomes sobre aquestes mateixes (i altres) matèries. Tots dos articles són compatibles, però el darrer té un més ampli abast perquè la Constitució no limita el catàleg de matèries al Codi civil, sinó que es refereix, en general, a tota la matèria civil exclosa de la competència de la comunitat autònoma. Aquesta exclusió competencial sobre certes matèries condemna l'ordenament jurídic català a ser necessàriament incomplet per imperatiu constitucional.

No hi ha unanimitat a la doctrina sobre l'abast de l'expressió “conservació, modificació i desenvolupament” del dret civil, utilitzada per l'art. 149.1.8a CE per a legitimar l'exercici de la competència per les comunitats autònomes. En un extrem s'entén que la competència permet legislar sobre tota la matèria civil, excepte l'expressament atribuïda a l'Estat, cosa que significa que Catalunya podria fins i tot regular les matèries que avui regula el Codi civil espanyol de forma igual o distinta. A aquesta interpretació àmplia, se

n'oposen dues més. Una, que pot situar-se a l'extrem radicalment oposat, entén que les comunitats autònomes només poden legislar a costa dels seus propis preceptes i sense detriment del “dret comú” (entenent per aquest el contingut en el Codi civil espanyol). Segons aquesta postura, la competència no va més enllà de la possibilitat de regular institucions ja compilades o els costums i usos efectivament vigents a cada territori en el moment de promulgar-se la Constitució (STC 121/1992, de 28 de setembre; STC 182 /1992, de 16 de novembre). S'ha criticat amb raó el reduccionisme que implica confondre allò que només és criteri de legitimació per assumir la competència —l'existència de dret civil preexistent a la Constitució— amb el criteri de delimitació del seu contingut. No obstant això, aquest és l'argument que ha utilitzat reiteradament l'advocat de l'Estat en els diversos recursos d'inconstitucionalitat contra lleis autonòmiques. Per exemple, en el recurs contra la Llei catalana 9/1987, de 25 de maig, de successió intestada i la Llei catalana 9/1991, de filiacions (avui derogades), encara que tots dos van ser retirats per motius d'oportunitat política; ídem, en el recurs contra la Llei aragonesa 3/1988, de 25 d'abril, sobre equiparació de fills adoptius (desestimat) i el Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, text refós de la Compilació de les Illes Balears (desestimat només parcialment). Una interpretació més moderada, però igualment limitadora de la competència autonòmica, entén que és possible desenvolupar-la per a legislar sobre institucions compilades i altres connexes a les compilades, o d'acord amb els principis inspiradors del dret propi. És la que avala el Tribunal Constitucional en la STC 88/1993, de 12 de març (amb dos vots particulars en contra) i la STC 156/1993, de 26 de maig.

En un intent de normalitzar les relacions entre l'Estat i les comunitats autònomes, l'any 2004 es van retirar alguns recursos d'inconstitucionalitat pendents contra algunes lleis catalanes, com ara la Llei 29/2002, del 30 de desembre, primera llei del Codi civil de Catalunya, que estableix l'estructura, el contingut bàsic i el contingut del Codi civil de Catalunya; la Llei 25/2001, de 31 de desembre, de l'accessió i l'ocupació, i la Llei 19/2002, de 5 de juliol, de drets reals de garantia. Ara bé, la tesi de les institucions connexes va ser novament reiterada en la important STC 31/2010, de 28 de juny, sobre l'EAC. El manteniment d'aquesta tesi, més de 20 anys després, posa en relleu fins a quin punt el TC va prescindir del fet que, *de facto*, el dret civil català ja feia molt de temps que s'estava desenvolupant al marge de la connectivitat. Tanmateix, la doctrina no va ser abandonada en la STC 95/2017, del 6 de juliol del 2017, sobre la llei catalana que regulava la propietat temporal i compartida, on es reitera que les comunitats autònomes no poden legislar sobre qualsevol matèria de dret civil no reservada

expressament a l'Estat, sinó que només poden legislar d'acord amb els principis inspiradors del dret i de conformitat amb el dret civil compilat preexistent a la Constitució. La STC 132/2019, de 13 de novembre, a propòsit de la constitucionalitat del llibre VI CC Cat, sobre obligacions i contractes, ja no posa el focus de la competència en la connectivitat de les institucions, individualment considerades, sinó en la relació amb el dret en el seu conjunt i els principis que l'inspiren. A més, el TC fa altres consideracions sobre el concepte de bases de les obligacions contractuals, que donen marge per acollir la constitucionalitat d'una regulació catalana sobre contractes. Tot i això, cal fer notar que la STC compta amb 4 vots particulars. En tot cas, recentment, les STC 37/2022, de 10 de març i STC 57/2022, de 7 d'abril de 2022, totes dues a propòsit de la Llei 11/2020, de 18 de setembre, de mesures urgents en matèria de contenció de rendes en els contractes d'arrendament d'habitatge, consideren que la regulació del preu dels contractes en zones declarades de mercat d'habitatge tens envaeix la competència estatal sobre les bases de les obligacions contractuals. La STC 7/2019, de 17 de gener, també va considerar inconstitucional la Llei 10/2017, del 27 de juny, de les voluntats digitals, en allò que es refereix al registre electrònic de voluntats digitals, en entendre que la competència sobre registres públics de dret privat correspon a l'Estat.

La competència per regular un sector de la matèria civil, com ara el dret de consum (art. 123 EAC), ha estat igualment discutida. Així, d'acord amb la STC 54/2018, del 24 de maig, a propòsit de la Llei 22/2010, del 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya, i la STC 13/2019, del 31 de gener del 2019, contra diversos preceptes de la Llei del Parlament de Catalunya 24/2015, del 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica, consideren que l'estructura autonòmica de l'Estat ha reservat, amb alguna excepció qualificada, el dret privat a la potestat central de l'Estat, i que les normes autonòmiques de protecció de consumidors i usuaris no poden introduir drets ni obligacions en les relacions contractuals privades. Això no obstant, el dret de consum té el seu lloc en el llibre VI (sobretot en el contracte de compravenda) amb el vist i plau de la STC 132/2019.

4. L'evolució de la normativa civil catalana

Quan es va aprovar la CE del 1978, el nucli fonamental del dret català era la Compilació de dret civil especial de Catalunya. Aquesta norma era un pas

sense solució de continuïtat amb el dret anterior que valorava especialment la tradició jurídica catalana, que havia de ser presa en consideració per interpretar els seus preceptes. De tota manera, era una norma incompleta que cridava com a dret supletori el CC, en tot allò que aquest darrer no s'oposés als seus principis. El 20 de març de 1984 es va produir la reforma de la Compilació, gràcies a la qual va deixar de ser un “dret especial”. Amb aquesta reforma, la Compilació deixa d'ésser llei estatal per convertir-se en dret del Parlament de Catalunya. Així doncs, passava a ésser una llei catalana, tant pel seu contingut com per la seva autoria. La reforma de 1984 donà nova redacció en català als preceptes que modificava, però els no modificats conservaven la redacció en castellà i no van ser publicats en el DOGC. Per això, es va autoritzar el Govern a harmonitzar els textos resultants. El resultat va ser el Decret legislatiu 13/1984 del 20 de març.

L'exercici de la competència exclusiva en matèria civil va afavorir la promulgació de noves lleis sobre matèries que la Compilació no regulava o que regulava de forma deficient. En la dècada dels anys 90 es va iniciar la codificació sectorial. Així, l'any 1991 es va aprovar el Codi de successions (CS) i l'any 1998 el Codi de família (CF). Aquests codis neixen amb la clara voluntat de procedir a una regulació completa del dret civil català, per evitar l'aplicació supletòria (i sovint indeguda) del CC espanyol (preàmbul CS I 2 i 3; preàmbul III 27 CF) i, per tant, per a trencar amb la inèrcia de presentar el dret civil català com un apèndix subordinat del que jutges i advocats tradicionalment han percebut com a dret “comú” o “general” i, en definitiva, “millor, per ser més complet” (el CC espanyol). Al marge del CF es va aprovar la Llei 9/1998, sobre unions estables de parella (homosexual i heterosexual) que, clarament, no tenia cap ancoratge a la Compilació, i, per tant, es promulgava fins i tot al marge de la tesi de les institucions connexes. A partir del 2002, la política de la Generalitat es va encaminar decididament cap a la consecució d'un codi civil general de dret català que, d'acord amb la Llei 29/2002, del 30 desembre, primera llei del Codi civil de Catalunya, està integrat per sis llibres, que comprenen tota la matèria civil (llevat de la reservada en exclusiva a l'Estat per l'art. 149.1. 8a CE) i que refonen tota la normativa precedent. Aquests regulen les matèries següents: eficàcia i aplicació de les normes i prescripció (llibre I); persona i família (llibre II); persona jurídica (llibre III); successions (llibre IV); drets reals (llibre V); obligacions i contractes, inclosos els contractes amb consumidors (llibre VI). Dels sis llibres que integren el CC Cat se n'havien aprovat cinc fins a l'any 2017. Aquest any 2017 es va aprovar el llibre VI, sobre els contractes, que és encara incomplet, perquè ni regula la

part general, ni regula de manera exhaustiva tots els contractes. Tot i això, sí que regula dos dels més importants, com la compravenda i el mandat, a més d'altres contractes agraris. També inclou regles sobre gestió de negocis aliens, no massa ben ubicades a continuació del mandat.

Han estat diverses les reformes que s'han introduït al CC Cat i totes responen a la voluntat de donar resposta satisfactòria a noves necessitats. A propòsit de la reforma de la jurisdicció voluntària, la Llei 3/2017, de 15 de febrer, va modificar tots els llibres del CC Cat, per donar més competències als notaris. Més tard, l'any 2019 es va modificar el llibre VI del CC Cat amb la finalitat de transposar dues directives europees sobre compravenda de béns i continguts digitals (Decret llei 27/2021, de 14 de desembre). La Llei 9/2020, del 31 de juliol, va modificar el llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, per fomentar la mediació. El Decret llei 19/2021, de 31 d'agost, va adaptar el llibre II CC Cat a la reforma del procediment de modificació judicial de la capacitat (a l'espera de nous canvis, que encara s'han de produir amb major intensitat). I poc abans, la Llei 6/2019, de 23 d'octubre, va modificar el llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions, per a garantir la igualtat de drets i la no-discriminació de les persones amb discapacitat sensorial. Altres reformes en el llibre IV CC Cat estan encara pendent i es refereixen a situacions que en la pràctica s'han revelat controvertides; en particular, s'insisteix en la necessitat d'aprofundir en el secular procés d'afebliment de la llegítima, en una societat envellida com l'actual. D'altra banda, la compleció del llibre VI no pot deixar de tenir en compte que la digitalització del dret de contractes és un fenomen imparable i que tant o més important que els objectes de la contractació és la manera com es contracta, en particular, a través de plataformes d'intermediació.

5. Perspectives de futur

El propòsit de la codificació catalana no és restaurar l'hegemonia perduda d'un codi, tal i com, per contra, succeeix en d'altres països que han optat per un procés de recodificació del dret, sinó que es tracta d'afirmar-lo per primer cop. Això explica que l'impuls legislatiu sigui constant per tal de regular noves institucions i, a la vegada, actualitzar les ja existents. El risc que el Tribunal Constitucional consideri que la Generalitat envaeix les competències de l'Estat sempre hi és, però l'alternativa d'esperar que sigui el legislador estatal

qui exerceixi la seva competència en matèria civil no sembla una opció millor, no només perquè no existeixen suficients incentius per a legislar sobre problemes que no són comuns (en matèria d'habitatge, per exemple) sinó, sobre tot, a la vista del fet que el CC espanyol de 1889 roman encara inalterat en molts aspectes. Els drets territorials que el CC va deixar subsistents fa temps que s'adapten millor als canvis. I a Catalunya en tenim força exemples.

Bibliografia

- Arroyo Amayuelas, Esther. "Competència autonòmica, competència entre ordenaments jurídics i codificació del dret civil català: un balanç". *Revista Catalana d'Història del Dret* 10 (2010): 167-2013.
- . "Civil Law in Spain is Plural, as Are Its National Codes". Dins Michele Graziadei (ed.) i Lihong Zhang (ed.), *The Making of the Civil Codes. A Twenty First Century Perspective*, 31-49. Singapur: Springer, 2023.
- Badosa Coll, Ferran (dir.). *Manual de Dret civil català*. Barcelona-Madrid: Marcial Pons, 2003.
- Badosa Coll, Ferran. "El caràcter de dret comú del Codi civil de Catalunya". *Revista Catalana de Dret Privat* 8 (2007): 19-46.
- Departament de Justícia. *20 anys del Codi civil de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2022.
- Egea Fernànder, Joan. "Les bases de les obligacions contractuals segons la STC 132/2019, de 3 de novembre". Dins *Vint anys del Codi civil de Catalunya: jornades del 16 i 17 de novembre de 2022*. Barcelona: Departament de Justícia, Drets i Memòria. Generalitat de Catalunya, 2024.
- Harty, Siobhán, "Lawyers, Codification and the Origins of Catalan Nationalism". *Law and History Review* 2 (2002): 349-384.
- Jacobson, Stephen. "Law and Nationalism in Nineteenth-Century Europe: The Case of Catalonia in Comparative Perspective". *Law and History Review* 2 (2002): 307-347.
- Mirambell i Abancó, Antoni, i Pablo Salvador Coderch. "Artículo 1 Compilación catalana". Dins Manuel Albaladejo García, *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales*, XXVII-1, 7-145. Madrid: Edersa, 1981.
- Ribalta Haro, Jaume. "Autonomía y legislación durante la Segunda República en Cataluña. La actividad de la Comisión Jurídica Asesora de la Generalitat republicana". Dins José María Pérez Collados i Tomàs de Montagut i Estraguès (editors), *Los juristas catalanes y el Estado español*, 237-290. Madrid-Barcelona: Cátedra de Cultura Jurídica-Marcial Pons, 2017.
- Salvador Coderch, Pablo. *La Compilación y su historia. Estudios sobre la codificación y la interpretación de las leyes*. Barcelona: Bosch, 1985.